THE ISRAELITE PRESS

The only Jewish Newspaper in Western Canada.

אידישע ווארט

Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA

Subscription: $6.00 per year
Established 1910 — Phones: 55 409—52 213
Winnipeg — Manitoba

א מיטל — צו פארשטארקן דעם קריזיס

עס איז איצט פאר אלעמען קלאר, אז דער איצטיקער אלוועלטלאכער קריזיס איז הויפטזאכלאך פאראורזאכט געווארן פון אן איבערפלוס פון פראָדוקטן און דער באשריינקטער קויף־קראפט פון די געברויכער. דער דירעקטער וועג צו פארבעסערן די לאגע וואלט געווען אדער שניידן די פראדוקציע פון געברויך ארטיקלען, אדער, וואס וואלט געווען פיל געזינטער פאר'ן אלגעמיינעם וואוילשטאנד, צו פארגרעסערן דעם געברויך דורך פארגרעסערן די קויף־קראפט פון די געברויכער.

זיכער אבער איז, אז דער וועג פון פארלייננגערן ארבעטס שעה'ן אדער שניידן שכירות פון די ארבעטער מוז פירן אין דער פארקערטער ריכטונג, — צו פארשטארקן דעם קריזיס. לענגערע שעה'ן מיינט פארגרעסערן די פראדוקציע, בעת ס'איז ניטא קיין גענוגנדיקער אפזאץ פאר די פראדוקטן, און דאס מיינט שוין במילא צו פארגרעסערן די ארבעטסלאזיקייט און נאך מער פארקלענערן דעם געברויך. נידעריקערע שכירות פאר די ארבעטער מיינט אויך די פארקלענערונג פון זייער קויף קראפט אין א צייט, ווען בלויז א פארגרעסערטער געברויך קאן ראטעווען די לאגע.

עס זיינען דא גרויסע אינדוסטריאליסטן און פינאנסירן אין די פאראייניקטע שטאטן, און מסתמא אויך אין אנדערע לענדער, וואס זעען אביסל ווייטער ווי זייערע מאמענטאלע פראפיטן, און זיי באקעמפן די טענדענץ פון שניידן שכירות און העכערן די ארבעטס שעה'ן. אזעלכע זיינען אין אמעריקע למשל, הענרי פארד, טשארלס שוואב און סעקרעטאר מעלאן.

די מייסטע אינדוסטריאליסטן אבער, און באזונדערס די קלענערע פאבריקאנטן, זעען ניט ווייטער ווי די מאמענטאלע פארדינסטלאך וואס זיי קאנען כאפן, און היות ווי דער מארק איז באשריינקט, פרובירן זיי צו צווינגען דעם עולם צו קויפן זייערע פראדוקטן דורך ביליקערע פרייזן, און מאן טוען זיי עס אויפ'ן חשבון פון זייערע ארבעטער, פון וועלכע מען קוועטשט ארוים די נשמה וויפל דאס לאזט זיך נאר, באנוצנדיק זיך מיט דער געלעגנהיים, וואס דער ארבעטס מארק איז פארפלייצט מיט ארבעטסלאזע הענט און יעדער ארבעטער ציטערט פאר זיין שטיקל ברויט.

דערמיט אבער האקן זיי אליין אונטער דעם צווייג פונ'ם בוים אויף וועלכן זיי זיצן. וואס ערגער עס ווערט די לאגע פונ'ם ארבעטער, אלץ מער באשריינקט ווערט דער מארק פאר זייערע פראדוקטן אפילו אויף די ביליקסטע פרייזן.

די דאזיקע אומגעלומפערטע טענדענץ מצד די אינדוסטריאליסטן באמערקט זיך מסתמא אין אלע לענדער, און דאס איז איינע פון די אורזאכן וואס פארציען דעם קריזיס. אבער אין די לענדער וואו די ארבעטער יוניאנס זיינען זייער שטארק, קומט עס זיי ניט אן אזוי לייכט דורכצופירן. דערפון אנטוויקלען זיך אבער שווערע עקאנאמישע קאמפן, וואס טוען אויך קיין גוטס ניט.

די לאגע אין דער הינזיכט איז איצט אזוי א דראענדיקע אין ענגלאנד, וואו די מייסטע גרויסע אינדוסטריעס פון לאנד זוכן צו שניידן שכירות אדער העכערן די ארבעטס שעה'ן. די ארבעטער יוניאנס זיינען אנטשלאסן ביטער צו באקעמפן די דאזיקע פארזוכן, און, אויב די ארבעטער רעגירונג וועט ניט אנגעמען באצייטנס די געהעריקע באווארענונגס מיטלען און וועט ניט צווינגען די אפעטיטן פון די אינדוסטריאליסטן, קאן עס דארטן קומען צו ערנסטע אינדוסטריעלע שלאכטן, וואס וועלן דאס לאנד עקאנאמיש נאך מער רואינירן.

וואס איז שייך קאנאדע, זיינען דא די ארבעטער יוניאנס, מיט'ן אויסנאם פון איניקע העכערע פאכן, ניט שטארק גענוג, בעת אין די מייסטע פאלן זיינען די ארבעטער אינגאנצן ניט ארגאניזירט. דאס לאזט איבער די ארבעטער מיט זייער לעבנס שטייגער אממייסטן אויפ'ן חסד פון די אינדוסטריאליסטן, און וואס איז אממייסטנס נאך ערגער — פון די קליינע אונטערנעמער, וואס עקספלואטירן זיי אום'ברחמנות'דיק.

דאס ווערט געטאן אין א צייט, ווען מיר האבן א רעגירונג מיט א הויכער טאריפן פאליטיק, וואס באשיצט די אינדוסטריעס פון אויסלענדישער קאנקורענץ און באשיצט פאר זיי די פרייזן אויפ'ן אינערלאכן מארק און זייערע פראפיטן. דא מיינט ניט דער שוץ פון די שכירות פון די ארבעטער אפילו קיין באדייטנדיקע פארקלענערונג פון די פרייזן: זייענדיק געשיצט פון דער אויסלענדישער קאנקורענץ, האלטן זיי אן די פרייזן גאנץ הויך, און זיי זוכן בלויז צו פארגרעסערן זייערע אייגענע פראפיטן אויפ'ן חשבון פון די הילפלאזע ארבעטער.

דאס קאן זיי אבער לאנג ניט געלינגען, ווייל מיט זייער האנדלונג פארקלענערן זיי נאך מער די קויף־קראפט פונ'ם מארק און דעם געברויך פון זייערע פראדוקטן.

אבער באלד ווי די רעגירונג באשיצט דורך טאריפן די פראפיטן פון די אינדוסטריעס, וואלט עס געווען ניט מער ווי לאגיש, אז זי זאל גלייכצייטיק האלטן אן אויג אז דער לעבנס־שטייגער פון די ארבעטער, אמווייניקסטנס אין די באשיצטע אינדוסטריעס, זאל ניט געמינערט ווערן. זי קאן דאס לייכט דורכפירן, דראענדיק מיט צוריקציען דעם טאריפן שוץ פון די אינדוסטריעס, וואס שניידן די שכירות פון זייערע ארבעטער.

די אינדוסטריאליסטן אליין וועלן סוף־כל־סוף געווינען פון אזא האנדלונג פון דער רעגירונג.

די פארטייען ביים קומענדן ציוניסטישן קאנגרעס

פון די וואלן צום ציוניסטישן קאנגרעס וואס זיינען ביז איצט דורכגעפירט געווארן אין א צאל לענדער, ווערן קלאר צוויי זאכן: ערשטנס, אז די ארבעטער גרופירונגען וועלן שפילן א גרויסע ראל ביים קאנגרעס, פארנעמענדיק דעם צווייטן ארט נאך די אלגעמיינע ציוניסטן, און, צווייטנס, אז די גרויסע אמביציעס פון די רעוויזיאניסטן וועלן ניט פארווירקלאכט ווערן און זיי וועלן ביי דעם קאנגרעס פארבלייבן א גאנץ קליינע מינדערהייט.

א באזונדער רושם מאכן די רעזולטאטן פון די וואלן אין ארץ־ישראל, די דעלעגאטן פון וועלכער שפילן נאטירלאך א באזונדערס גרויסע ראל ביים קאנגרעס. דארטן האבן די רעוויזיאניסטן אנגעפירט א באזונדערס ענערגישן קאמפיין און זיי האבן דערווארט באזונדערס גוטע רעזולטאטן, ווייל צוליב דער אומגינסטיקער לאגע איז דארטן דער באדן געווארן זייער גינסטיק פאר'ן רעוויזיאניזם.

און דער רעזולטאט פון די וואלן פאר די 37 דעלעגאטן צו וועלכע ארץ ישראל איז געווען בארעכטיקט איז געווען: ארבעטער, 24; רעוויזיאניסטן, 7; אלגעמיינע ציוניסטן, 3; ארבעטער־מזרחי, 2, און מזרחי, 1.

דאס וואס די אלגעמיינע ציוניסטן האבן אויסגעמאכט אזוי שלעכט אין די וואלן אין ארץ־ישראל וועט האבן א קליינע ווירקונג אויף דעם סך־הכל פון זייער צאל פארטרעטער. זייערע הויפט כחות שעפן זיי קיינמאל ניט פון ארץ ישראל, נאר פון די אנדערע לענדער, וואו זיי זיינען געזיכערט מיט וואַניקע מערהייטן אדער פלוראליטעטן. אבער די רעוויזיאניסטן קאנען זייער ווייניק בויען אויף חוץ־לארץ, וואו זייערע פאזיציעס זיינען א סך שוואכער ווי אין ארץ־ישראל.

אפילו אין דרום אפריקע, וואו די רעוויזיאניסטישע פאזיציעס האבן אויסגעזעען צו זיין גאנץ שטארק, זיינען פון די אכט דערוויילטע דעלעגאטן בלויז צוויי רעוויזיאניסטן, צו פינף אלגעמיינע ציוניסטן און איין ארבעטער. אין יוגאסלאוויע זיינען דערוויילט געווארן דריי אלגעמיינע ציוניסטן און איין ארבעטער, און קיין איינציקער רעוויזיאניסט.

"רוט אלעקזאנדרא"

(רייזע איינדרוקן)

קאפיטל 3

פון אלחנן

די שיף "רוט אלעקסאנדרא" האט הינטער זיך א לאנגן און זייער געהויבענעם רעקארד. אמאל איז עס געווען א דייטשע שיף מיטן נאמען "ברעמען". מיט יארן שפעטער, שוין אלס "רוט אלעקזאנדרא" האט זי געהאט די זכיה צו מאכן א וועלט קרוז אלס טוריסטן שיף. און אבוואל היינט צו־טאג איז זי פארהעלטניסמעסיק מיט די מאדערנע טיטאנישע לויתנ'ס, ווייט ניט אזוי גרוים און פראכטפול, איז אבער דאך צו קורסירן צווישן סעאטל און לאס־אנדזשעלעס, ווערט עס פאררעכענט ניט נאר די בעסטע שיף, נאר אויך גרוים, באקוועם, און געמיטלאך לכל הדעות.

דער שווארצער פארטער וועלכער האט מיין באגאזש צוגענומען, האט מיר אויך אנגעוויזן מיין קאיוטע, וואו מיך האט דערווארטעט א געוויסער סורפריז. אנשטאט א פריוואטער, האב איך געטראפן אין דער גראמער און ציכטיקער קאיוטע, א הויכן און שלאנקן, פון זון א פארברענטן יונגן מאן. ברייטלאך צעלייגט אויף איינער פון די בעטן. ביי אונזער אריינקומען איז ער אויפגעשפרונגען פון פלאץ. דער פארטער האט אים דערקלערט אז איך בין זיין שיף ברודער ביז סאן פראנציסקא, און האפט אז מיר וועלן זיך פריינטלאך צוזאמענלעבן.

— מיין נאמען איז האמער, האמער קלע, — האט דער יונגערמאן זיך צו מיר געווענדעט, געבנדיק מיר זיין האנט. — זייער אנגענעם, — האב איך אים געענטפערט.

— איך האף אז דעם פארטערס באמערקונג וועט מקוים ווערן, — האט ער באמערקט.

— איך זע ניט איין ווארום ניט, — האב איך געענטפערט.

א בליק אויפן זייגער, — עס איז שוין קרוב צו צוועלף. איידער איך גיי אין בעט, וואלט איך זיך געוואלט אביסל דורכשפאצירן איבערן דעק, וואלט איר געוועזן א בעלן?

איך האב צוגעשטימט און מיר זיינען ביידע ארוים אויפן דעק.

דער נעפל איז אזוי געדיכט געהאנגען, אז עס איז שווער געווען א טראט צו טאן אויפן דעק, ניט אנשטויסנדיק זיך אן עפעס. פלאנטערנדיק זיך אין די "סטריימערס" און "קאנפעטי" זיינען מיר צוגעקומען ביז צום סאלאן אריינגאנג. עס איז געווען פוסט, אבער מיט גענוג שיריים פון דער פריערדיקער "קריסטמעס" הוליאנקע, ס'האבן אויך ניט געפעלט קיין ליידיקע שנאפס פלעשלאך.

— ביטע, אנטשולדיקט! אבער ווי קומט עס וואס אין דער צייט, וואס דער עולם האט זיך אזוי שטארק משמח געווען, זייט איר גאר געלעגן אליין ביי זיך אין קאיוטע? — האב איך זיך געווענדעט צו האמער'ן. ער האט איראניש א שמייכל געטאן:

— איך בין פון אנדער טייג געקנאטן, מיין פריינט. אמת, איך בין אויך אן אמעריקאנער פון לאנגע דורות, עטוואס איבער צוואנציק יאר אלט, און גלויב אז איך פארשטיי די וועלט און דעם לעבן אזוי גוט ווי די מערסטע פון אונזער יוגענט, אבער אזעלכע הוליאנקעס באטראכט איך ווי אן אומזין. אויסער דעם בין איך צו מיד, און צו באגרעניצט אין מיינע מיטלען איבערצוגעבן זיך צו אזעלכע שטוסערייען.

מיר האבן ניט לאנג פארבראכט אויפן דעק, און האבן זיך געלאזט צו אונזער קאיוטע. שיכור'ע קולות האבן זיך געטראגן פון פארשיידענע זייטן. אפגעריסענע טענער פון שטיקלאך דזשאז, שטימען פון מענער און פרויען, אלעס האט זיך געקנוילט און געפלאנטערט אין א מיש־מאש, ביז אלעס איז פארטרונקען און פארטויבט געווארן פון דער צערעוועטער סירענע, וועלכע האט מיט א תקיעה גדולה אנגעזאגט, אז די שיף רירט זיך אין וועג אריין.

א קלינגערריי פון קייטן, א פארשטויבנדער פייפן פון דעם אנטלויפנדן דאמף, און די שיף גיט א ציטער. די מעכטיקע שרויפן געטריבן פון די גיגאנטישע מאשינען, נעמען זיך צו דער ארבעט, און די שיף הויבט זיך אן רירן.

מיר זיצן אויף אונזערע בעטלאך, טוען זיך לאנגזאם אויס, און שמועסן.

— דער פיילאט וועט האבן א שווערע שטיקל ארבעט, ארויסצופירן די שיף פון פארט אין אזא חושך, — רופט זיך אן האמער. — איר הערט דאס קורצע פייפן פון אלע זייטן? דאס זיינען נעפל ווארנונג סיגנאלן, פון איין שיף צו דער צווייטער. מען מוז זיין אויסערגעווייגלאך פארזיכטיק אין אזוינע פאלן, אויב ניט, איז א קאטאסטראפע אומפארמיידלאך. פון אונזער ווייטערדיקן שמועס, האב איך זיך דערוואוסט טיילוויז זיין ביאגראפיע, וועלכע איז אן און פאר זיך, זייער אינטערעסאנט.

אליין איז ער א "קענטאקי'אנער", געבארן אין די "קומבערלאנד געבירגע", די היים פון דעם צוריקגעצויגענעם שוויגנדיקן, אבער לייכט אויפברויזנדיקן "מונשיינער", וועלכער איז אבסאלוט אומצעשיידבאר מיט זיין שוס־געווער, פון זיין אינגסטער יוגנט אן.

(דער אמעריקאנער שריפטשטעלער דיראן פאקס דזשוניאר, האט זייער פיל געשריבן איבער די געבירגע, און די ארטיקע איינוואוינער, וועלכע זיינען דירעקטע אפשטאמלינגע פון די אמאליקע ענגלישע "קוואקערס" וועלכע האבן זיך דארט באזעצט באלד נאך אין 17טן יארהונדערט, אנטלויפנדיק פון די ענגלישע נגישות, און זיינען פארבליבן אין זייער קולטורעלן און עקאנאמישן מצב נאך מער צוריקגעשטאנענע פון זייערע זיידעס).

ווען צוועלף יאר אלט, האבן זיינע עלטערן אראפגעוואנדערט צום פלאכלאנד, און דא האט ער זיך מיט חשק גענומען צום לערנען. צו אכצן יאר איז ער געווארן א סטודענט אין דעם בארימטן "דער קלי" אוניווערסיטעט, סאן פראנציסקא, קאליפארניע. דורכמאכנדיק דערפאלגרייך צוויי יאר, האט עס אים גענומען ציען אין דער גרויסער און בארימטער וועלט אריין, גע ליגט צו לערנען און שטודירן פון אקטועלן לעבן. אבער צו רייזן מוז מען האבן מיטלען וועלכע האבן אים געניצלאך אויסגעפעלט, דאך האט עס אים ניט אפגעשטעלט.

ער האט זיך באהאלטן אויף אן אפגייענדיקער שיף קיין יאפאן. דער הונגער האט אים שפעטער פון זיין באהעלטעניש ארויסגעטריבן.

ער האט אנגעבאטן זיין דינסט פאר דער רייזע, אבער דער קאפיטאן האט עס צוריקגעוויזן, און אויף איינעם פון די פיליפינער אינזלען האט מען אים ארונטערגעזעצט. ער איז געווען שטארק פארצווייפלט, אן מיטלען, אן שפראך, אן מעגלאכקייטן איינצופארשטיין זיך מיט די איינוואוינער. אבער גאר אומדערווארטעט איז די ישועה געקומען. א שיף איז פארבייגעפארן, זיך אפגעשטעלט צוליב געוויסע אורזאכן און האט געפונען באשעפטיקונג פאר אים.

אכט חדשים האט ער באריזט די וועלט, דורכארבעטנדיק זיין וועג, באזוכנדיק די וויכטיקסטע פארטן אין אפריקע, אזיע און אייראפע. באזוכנדיק כמעט אלע אייראפייאישע מעטראפאליען ווי אויך דעם נאענטן מזרח, איבערגייענדיק פון איין שיף אויף א צווייטער . . .

אכט לאנגע חדשים פון קאטארזשנער ארבעט, אונטער פארשיידענע שווערע באדינגונגען, אין אוממגעלאכער געזעלשאפט, און . . . מיט צוויי טעג צוריק האט ער געלאנדעט אין סעאטל. פונקט אין צייט צו זיין אין "בערקלעי" פאר דער צווייטער האלב־יערלאכער רעגיסטראציע, וועלכע פאנגט זיך אן נאך ניי־יאר. אפגעשפארט ניט מער ווי גענוג, אום דורכצומאכן דעם אנגעצייכנטן קורס. באצאלנדיק איינטריט, פראטערניטי אויסגאבן, און א פופציקער צו קויפן זיך א קאר אן וועלכער מען קען דארט ממש ניט עקזיסטירן.

מיט גרוים אינטערעס האב איך אים אויסגעהערט. צום סוף האט ער צוגעגעבן: — און איצט וויל איך זיך אויסשלאפן, פאר די לעצטע אכט חדשים. א! ווי גוט עס פילט זיך צו ליגן אויסגעצויגן אויף א קלאר ווייסער העסעבעט, אויף א ווייכן געלעגער, און פילן אז ביים קלונג פון צווייטן אדער דריטן נאכט־ווארט, דורך שטורם און רעגן, היץ און קעלט, ברויכט מען ניט אויפצוהויבן זיך און לויפן. געדיינקט! האט ער געזאגט ווענדנדיק זיך צו מיר: — צו פרישטיק זאלט איר מיך ניט וועקן, איך וועל זיך מעגלאך אויפהויבן צו מיטאג.

זאגנדיק א גוטע נאכט, האט ער זיך אומגעקערט מיטן פנים צו דער וואנט און איז באלד איינגעשלאפן.

א צייט לאנג בין איך געלעגן וואך. געוואלט עפעס לעזן, אין קאפ ניט געקראכן. מיינע געדאנקען האבן זיך ארומ־

די חברה־קדישא'ס אין די זיד־אמעריקאנער לענדער שפילן די ראלע פון קהלות

(ספעציעל פאר ד. א. וו. דורך "איטא")

פון י. גלאזער